

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ АКРЕДИТАЦІЇ УКРАЇНИ

В НАПРЯМКУ ПОДОЛАННЯ ТЕХНІЧНИХ БАР'ЄРІВ У ТОРГІВЛІ

Д. Зорґач, Голова Національного агентства з акредитації України,
В. Новіков, доктор фізико-математичних наук, професор,
радник Голови НААУ на громадських засадах, ректор Інституту підготовки фахівців,
ДП «УкрНДНЦ проблем стандартизації, сертифікації та якості», м. Київ

РАЗВИТИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ СИСТЕМЫ АККРЕДИТАЦИИ УКРАИНЫ В НАПРАВЛЕНИИ ПРЕОДОЛЕНИЯ ТЕХНИЧЕСКИХ БАРЬЕРОВ В ТОРГОВЛЕ

Д. Зорґач, Председатель Национального агентства по аккредитации Украины,
В. Новиков, доктор физико-математических наук, профессор,
советник Председателя НААУ на общественных началах, ректор Института подготовки специалистов,
ГП «УкрНИУЦ проблем стандартизации, сертификации и качества», г. Киев

DEVELOPMENT OF THE NATIONAL SYSTEM OF AKREDITATSII UKRAINE IN THE DIRECTION OF OVERCOMING TECHNICAL BARRIERS

D. Zorgach, Chapter of the National Agency from Accreditation of Ukraine,
V. Novikov, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor, Rector,
«Ukrainian Research and Training Centre for Standardization,
Certification and Quality Problems» State Enterprise, Kyiv

У статті обґрунтовано основні напрямки розвитку національної системи акредитації України, вважаючи за нагальну необхідність вирішення питання щодо визнання результатів з оцінювання відповідності, отриманих вітчизняними органами з оцінки відповідності (ООВ), за кордоном.

На основі аналізу тенденцій розвитку міжнародних вимог до компетентності ООВ сформульовано основи концепції діяльності Національного агентства з акредитації України та співпраці із зацікавленими у процесі підтвердження компетентності сторонами.

Глобалізація світових ринків обумовила сучасну місію акредитації (як інструменту формування довіри до компетентності ООВ) — забезпечення взаємної довіри до результатів оцінювання відповідності акредитованих у різних країнах ООВ на міжнародному рівні. Світова організація торгівлі, окрім економічних правил міжнародної торгівлі, формулює для країн-учасниць і «технічні», тобто правила до систем технічного регулювання.

Найбільш фундаментальне правило: між країнами-учасницями спільного ринку має бути створено систему взаємної довіри до результатів

Д. Зорґач

В. Новіков

оцінювання відповідності товарів та послуг, якими обмінюються країни-члени такого ринку.

Необхідно зрозуміти, що будь-яке повторне (додаткове) оцінювання відповідності (випробування або сертифікація) товару чи послуги після первинного, зробленого за погодженими критеріями, додає лише ціну і аж ніяк не якісні характеристики.

Повторні випробування, сертифікація відволікають ресурси, збільшують вартість товару чи послуги, тому суспільство намагається їх уникнути при розбудові спільних ринків.

Системи технічного регулювання мають ґрунтуватись на виконанні основних правил:

- мають діяти єдині стандарти у сфері оцінювання відповідності (в Україні це визначено Законом [1]).

- оцінювання відповідності товарів чи послуг у кожній із країн має проходити за однаковими (єдиними) процедурами (виконання цього правила забезпечить упровадження в Україні модульного принципу [2] у рамках європейського Нового підходу).

- компетентність тих хто оцінює, тобто органів з оцінювання відповідності має бути однаковою.

Саме у функції НААУ законодавчо закріплено [3] застосування під час акредитації міжнародно визнаних відповідними стандартами та рекомендаціями [4] вимог до компетентності ООВ.

Державний метрологічний нагляд за діяльністю лабораторій у «законодавчо регульованій» сфері у компетенції Держспоживстандарту за Законом [5].

Фахівці добре знають, що рівень гармонізації стандартів у сфері оцінювання відповідності в Україні достатньо високий, а НААУ уже 7 років акредитує ООВ за міжнародними стандартами компетентності, гармонізованими в Україні.

Визнання результатів оцінки відповідності між країнами найбільш «надійно» формувати відповідними міжурядовими угодами. Але сьогодні уряди європейських країн «уповноважують» свої національні органи акредитації визначати компетентність того чи іншого ООВ, тобто кожен з національних органів акредитації працює у себе в країні «за дорученням і довірою» свого уряду.

В Україні НААУ працює за відповідним законом [3] і якщо ООВ акредитований в НААУ, то його компетентності слід довіряти в Україні. Аналогічно, якщо ООВ акредитований скажімо в органі акредитації Словаччини (SNAS), то його компетентність підтверджена в Словаччині.

З метою технічного забезпечення взаємного визнання систем акредитації європейських країн була створена професійна асоціація — EA (Європейська Кооперація з Акредитації).

Якщо система акредитації країни працює відповідно до EA-рекомендацій (серед яких є і «дороговкази» з упровадження міжнародних стандартів ISO щодо компетентності ООВ), то за [6] EA підписує з органом акредитації цієї країни угоди щодо визнання MLA (BLA).

Значимість акредитації та EA, як єдиної регіональної професійної європейської організації, що встановлює критерії еквівалентності і оцінює еквівалентність систем акредитації, та відповідно Національних органів з акредитації, в економічних процесах зростає і буде зростати.

У 2008 році прийнято Директиву Європейського Союзу щодо акредитації (№ 765), згідно якої в кожній країні має бути виключно єдиний орган з питань акредитації органів з підтвердження відповідності та роль цього органу значно посилена.

EA буде отримувати більші повноваження від ЄС, Рекомендації EA розробляються за участю EUROLAB, EURAMET, EUROCHEM, COOMET, як наслідок — залучення всіх зацікавлених сторін та формування найбільшого ступеня довіри до результатів акредитації.

Підписання угод стосовно визнання з окремим національним органом акредитації згідно з правилами EA [6] відбувається окремо для:

1. Калібрувальних лабораторій;
2. Випробувальних лабораторій;
- 3.1. Органів сертифікації продукції;
- 3.2. Органів сертифікації систем якості;
- 3.3. Органів сертифікації персоналу;
- 3.4. Органів сертифікації систем екологічного менеджменту;
4. Органів контролю.

Інформацію стосовно підписантів MLA (органи акредитації країн-членів та кандидатів в члени Європейського союзу) та BLA (органи акредитації всіх інших бажаних країн) можна отримати з офіційних джерел [7] за вказаними галузями.

Сама процедура оцінювання системи акредитації [6] складається з етапу подання заявки від органу акредитації до EA (в одній чи декількох галузях), аналіз документації органу в EA, виправлення зауважень стосовно документації, аудит органу з боку EA (аудит «на місці»), аналізу даних робочою групою EA та прийняття рішення.

Сьогодні (коли Україна не є членом чи кандидатом в члени Євросоюзу) мова може йти про BLA. Процедура оцінювання [6] для підписання MLA чи BLA ідентична.

Задля визнання НААУ на міжнародній арені, із залученням всіх зацікавлених сторін, проводиться робота у сфері:

- калібрування — для підписання BLA (MLA) у цьому напрямку потрібно терміново розпочати ▶

акредитацію (при надходженні відповідних заявок) національних метрологічних інститутів та провідних метрологічних центрів Держспоживстандарту, оскільки виключно ці інститути передають розмір одиниці фізичної величини від Національних еталонів, та працюють над процесом простежуваності;

- випробування — акредитація близько 200 випробувальних лабораторій НААУ не ґрунтувалась на підтвердженні компетентності калібрувальних лабораторій, що здійснювали калібрування (повірку) їхніх ЗВТ;

- сертифікації систем менеджменту та персоналу — позитивна оцінка і підписання ВЛА вірогідні у першій половині 2009 року, як перший крок для формування довіри ЕА та відповідно Національних органів акредитації Європейських країн до НААУ та України;

- сертифікації продукції — ситуація, аналогічна зі сферою «випробування»: підписання ВЛА потребує значних зусиль та координації дій всіх зацікавлених сторін, необхідності впровадження в Україні модульного принципу оцінювання відповідності [2].

Для підписання MLA (VLA) (як бачимо, різниця тільки в статусі України по відношенню до ЄС) потрібно принциповий розвиток НААУ у співпраці з зацікавленими сторонами, в тому числі з метрологічними інститутами Держспоживстандарту.

Отже, першим етапом має бути підписання MLA (VLA) між НААУ та ЕА щодо визнання компетентності калібрувальних лабораторій, підписання ВЛА між НААУ та ЕА у галузі сертифікації персоналу і системи якості.

Розуміючи, що не всі метрологічні підрозділи територіальних органів Держспоживстандарту близькі до виконання міжнародних вимог щодо компетентності ДСТУ ISO/IEC 17025 НААУ та Держспоживстандарту слід обрати серед них 4—6 лабораторій, звертаючи увагу на фактори:

- Держспоживстандарт має забезпечити приведення рівня компетентності визначених метрологічних підрозділів до міжнародно визнаного ДСТУ ISO/IEC 17025,

- до цієї групи обов'язково повинні увійти національні метрологічні інститути, що підтримують МРА.

За умови урахування цих факторів та подальшої підтримки МРА національними метрологічними інститутами України акредитацію калібрувальних (повірювальних) лабораторій структури Держспоживстандарту (саме вони передають розмір одиниці фізичної величини від національних еталонів до робочих ЗВТ у випробувальних

та калібрувальних лабораторіях промисловості) можна провести у найближчий час. Таким чином НААУ доведе свою компетентність акредитувати калібрувальні лабораторії у рамках вимог ISO/IEC 17025 та ЕА-рекомендацій.

Термін розгляду заявки та підписання угод щодо визнання з ЕА регламентується ЕА-2/02. Лише після підписання відповідних угод стосовно визнання між НААУ та ЕА у сфері калібрування Україна зможе підійти до вирішення питання щодо підписання угоди про визнання між НААУ та ЕА у галузі випробувань.

ВИСНОВКИ

1. Проведено аналіз сформованих на сьогодні можливостей національної системи акредитації України щодо вирішення питання визнання результатів оцінювання відповідності, акредитованих НААУ органів з оцінки відповідності в країнах ЄС.

2. Сформовано основи концепції розвитку національної системи акредитації України, що ґрунтуються на поетапному підписанні угод про визнання між НААУ та ЕА; починаючи із галузей калібрування, систем управління якістю та персоналу.

3. Безумовне підписання угод про визнання в галузі калібрувань має бути забезпечене акредитацією в НААУ національних метрологічних інститутів та провідних метрологічних лабораторій системи Держспоживстандарту. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про стандартизацію» (№ 2408-III від 17.05.2001).
2. Постанова КМУ № 1585 від 07.10.2003 «Про затвердження Технічного регламенту модулів оцінки відповідності та вимог щодо маркування національним знаком відповідності, які застосовуються в технічних регламентах».
3. Закон України «Про акредитацію органів з оцінки відповідності» № 2407-III від 17.05.2001.
4. <http://www.european-accreditation.org>
5. Закон України «Про метрологію та метрологічну діяльність» № 1765-IV від 15.06.2004.
6. ЕА—2/02. ЕА Policy and Procedures for the Multilateral Agreement (Політика та процедури Багатосторонньої Угоди).
7. ЕА—1/08. ЕА Multi and Bilateral Agreement Signatories (Підписанти угод про визнання).